

VOJENSKÁ STRATEGIE

(pokračování z čísla 3)

Po roce 1948 (až do poloviny osmdesátých let) se v Československu termínu **vojenská doktrína** používalo jen pro vojenské koncepty západních (kapitalistických) států, jako vojenského odborného termínu nižšího řádu a prosazoval se termín **vojenská věda** s přídomkem "sovětská". Samotná **vojenská strategie** jakoby neexistovala - kromě politické proklamace, že je - **obránná**. Pokud se termínu strategie používalo, tak především v souvislosti **vojenské strategické operace**, nikoli jako celkové strategické koncepty.

Koncepty čs. vojenské strategie po druhé světové válce procházela několika obdobími. Těsně po válce byla její základní politickou motivací obrana proti možnému revanšismu Německa. Pojetí mělo spíše politicko-propagační charakter, protože taková situace, kdy navíc na jeho území byla rozmístěna spojenecká vojska vítězných mocností, nepřipadala v úvahu. V dané době čs. vojenská strategická koncepty prakticky neexistovala. Vojenská politika se soustředila na výstavbu nové československé armády. Její základ tvořily velmi nesourodé celky: Čs. armádní sbor vytvořený postupně v SSSR v rámci Rudé armády, se sovětskou výzbrojí. Vedle něho byl na konci války smíšený letecký sbor, dále čs. tanková brigáda vytvořená v Anglii a tři čs. letecké perutě vyčleněné z britského královského letectva (RAF). Další součástí byly nedemobilizované pozůstatky bývalé armády tzv. Slovenského štátu, zejména jeho rotmistrovský a důstojnický sbor, pozůstatky částečně vojensky organizovaných partyzánských odřadů a skupin operujících především na Slovensku, dále na Moravě; jednotek, či skupin z revolučních bojů v českých zemích i reaktivovaný rotmistrovský a důstojnický sbor z předmnichovské ČSR. K tomu přibýly nástupy branců z obnovené ČSR. V tomto smyslu představovala čs. armáda velmi nesourodý celek různých názorů na vybudování její organizační struktury i výzbroje, která sestávala z toho, co sebou přinesly jednotky (útvary) našich zahraničních vojsk a běžného výzbrojního i výstrojního materiálu po německé armádě. Proto po roce 1948 přibýla k základní politické motivaci další, která byla vysvětlována jako obrana socialismu před anglo-americkým, později pak světovým imperialismem.

Pro období mezi léty 1948 až 1989 se nedá tvrdit, že by u nás vojenskopolitická koncepty nebyla, protože nebyla veřejně publikována. Existovala, zejména po vytvoření Varšavské smlouvy, avšak v jiné, přísně utajované podobě, jako rozpracování vojenské politiky státu, vyplývající pro nás z úkolu, který byl navenek armádě stanoven nejvyššími politickými a vojenskými orgány Varšavské smlouvy. Výraz "navenek" je zde použit úmyslně, protože než bylo vytvořeno Velitelství spojených ozbrojených sil (a i po jeho vytvoření), byly naší armádě stanoveny úkoly generálním štábem Sovětské armády. Za této situace byla československá vojenská koncepty součástí strategické koncepty Sovětského svazu a představovala soubor praktických východisek, která se zabývala přípravou a uskutečněním předpokládaných úkolů československých ozbrojených sil, jejich výstavbou; všestrannou přípravou národního hospodářství i zahraniční politiky státu pro případ války. Vojenská koncepty spolu se zahraniční politikou v bezpečnostní problematice byla takto odvozena od strategických vojenskopolitických cílů a zájmů SSSR (byla a musela být odrazem zájmů vojenské strategie SSSR, transformovaných prostřednictvím Varšavské smlouvy, resp.

Politickým poradním sborem Varšavské smlouvy, reprezentovaným vedoucími stranickými činiteli účastnických zemí, kteří současně kumulovali i funkce legislativních hlav států) Vojenská strategie SSSR měla globální charakter, zahrnovala prostorově nejen Evropu, ale i Severní a Střední Ameriku, různé prostory asijských válčíšť, severní Afriku, Karibskou oblast. V tomto rámci se hlavní strategické otázky státu zaměřovaly především na problematiku:

- výstavby armády, jejího použití ve válce v rámci Varšavské smlouvy (nikoli k obraně ČSSR),
- operační přípravy státního území k vedení války,
- mobilizace národního hospodářství a jeho činnosti ve válce.

Tvrdé požadavky na výstavbu čs. armády z hlediska jejího strategického poslání měly v šedesátých letech několik průvodních jevů. Šlo o:

- úsilí o rozmístění sovětských vojsk na našem území (v první polovině šedesátých let); z počátku šlo o snahu rozmístění zvláštních vojsk, sovětských útvarů VČ (vysokofrekvenčního - utajeného) spojení, později i pozemních vojsk,

- úsilí o vypracování vlastní (národní) vojenské doktríny a strategie, které se nejdříve projevilo v omezeném rozsahu, ve snaze o dodržení některé naší národní zvláštnosti (1963-1964), naše odpovědnost za "přežití" národa ve válce, složitosti s neúměrnými výdaji na obranu, rozpory při přejímání operačního plánu a plnění požadavků sovětského velení na operační přípravu státního území (např. nepřiměřené a nesplnitelné požadavky na splnění opatření k zajištění přesunu vojsk, na vyčlenění spojovacích kanálů apod.); vypracování vlastních strategických zásad budování obrany (gen. Vitanovský 1965/1967); úsilí o rozpracování čs. vojenské doktríny a úsilí o "zmenšení" výstavby armády (1968),

- další průvodní jevy (úsilí o odchod sovětských poradců, některá opatření v rozmístění, rámcování útvarů na Slovensku atd.).

Po roce 1968 bylo veškeré "národní" úsilí zmařeno, iniciátoři byli propuštěni z armády. Písemné materiály z té doby se většinou nezachovaly.

Československá účast ve Spojeném velení byla po mnoho let pouze symbolická. Byla představována pouze jedním styčným důstojníkem ("představitelem"), neměli jsme na koncepci strategie žádný vliv, ba ani později, kdy se počet čs. důstojníků u Spojeného velení zvýšil.

Skutečnost byla taková, že:

- GŠ SSSR vydal pro čs. front operační směrnici, ve které byl stanoven úkol v rozsahu frontové útočné operace (včetně spolupráce se sovětskými vojsky a zajištění zasazení jejich dalších strategicko-operačních sledů).

- Výstavba armády (především organizace, výzbroj, dislokace, velení a materiálně technické zabezpečení) byly zcela podřízeny potřebám operačního úkolu. Rozsah této výstavby byl dán Protokolem o výstavbě ČSLA, který spolu s operačním plánem sice schvalovala Rada obrany státu (resp. Předsednictvo ÚV KSČ), ale rozhodující slovo měl opět GŠ sovětské armády.

- Stejně tak při řešení jak operační přípravy státního území, tak i mobilizace národního hospodářství (včetně tvorby státních mobilizačních zásob) se respektovaly požadavky GŠ sovětské armády.

Naše vojenská strategie byla tedy vojenskou strategií SSSR. Bojovou hodnotu představoval čs. front, v sestavě tří vševojskových armád (celkem 15 divízi, z toho 11 motostřeleckých a 4 tankové), letecké armády, frontových a armádních prostředků (raketového vojska a dělostřelectva, PL vojska, ženijního, chemického, spojovacího a výsadkového vojska, průzkumných jednotek, týlů). Bojovou údernou hodnotu těchto sil představovalo:

- 4585 tanků,
- 4900 OT a BVP,
- 77 odpalovacích zařízení taktických raket (a operačně taktické rakety SSSR),
- 3445 děl, raketometů a minometů ráže nad 100 mm,

- 407 bojových letounů,
- 101 bojový vrtulník.

Kromě toho byla na našem území umístěna od konce roku 1968 Střední skupina sovětských vojsk v hodnotě vševojskové armády (včetně bojového letectva a bojových vrtulníků). Přibližně bylo na našem území v sedmdesátých a osmdesátých letech asi 5500 tanků, 6000 OT a BVP. Tyto počty se nezměnily ani v roce 1987, kdy SSSR oficiálně vyhlásil "obranou doktrínu".

V pojetí a obsahu československé vojenské strategie dochází počátkem devadesátých let v důsledku revolučních politických událostí a zrušení Varšavské smlouvy k zásadním systémovým změnám. Rozsah změn je tak velký, závažný a odlišný, že dosavadní vojenskou strategii v nových politických podmínkách reformovat (opravovat a upravovat) nebylo možné, bylo nutné vypracovat novou.

Jde - v souladu s přijatou čs. vojenskou doktrínou - o vytvoření podmínek realizace a existence **obrané vojenské strategie**, tedy obrany státu pouze s vlastními a v poměrně blízké perspektivě menšími ozbrojenými silami než doposud, ale plně bojeschopnými, profesionálně zdatnými, akceschopnými, výhledově vyzbrojenými účinnou, moderní, kvalitativně vyšší a účinnější bojovou technikou, silami schopnými bránit republiku proti vnějšímu vojenskému zásahu.

Československá republika zažila za dobu své existence (zejména za posledních 40 let) dostatek experimentů - v politické i ekonomické oblasti, v řídicí sféře na všech úrovních, včetně experimentů v ozbrojených silách, jejich členění, dislokaci, výzbroji apod., neboť byly budovány jednoznačně podle vzoru sovětských ozbrojených sil. V podstatě byly schopné vést bojové akce výlučně v rámci vojenského uskupení Varšavské smlouvy.

Při vytváření vojenské strategie je bezpodmínečně nutné se oprostit od vynucených hodnocení vojenských strategií (i doktrín) minulosti: Uvést na pravou míru tvrzení, že Československo mělo ve Varšavské smlouvě svoji vlastní "obranou" vojenskou doktrínu (viz skriptu Vojenská strategie, VA Brno - TK 51/31 z roku 1991). Obdobně je tomu např. u tvrzení Institutu pro strategická studia FMO z listopadu 1991: Analýza obranného systému ČSFR, kde se uvádí: "Přesto, že předchozí vojenská doktrína ČSFR byla doktrínou obrannou, koncepce obrany vycházela z odrazení agrese útočnou operací... Na rozdíl od ní vojenská doktrína současná je doktrínou důsledně obrannou, předpokládající všeobčanskou obranu ústavního zřízení státu, jeho jednoty a územní integrity na principu rozumné obranné dostatečnosti v kontextu vytvářejícího se evropského bezpečnostního systému..."

V celoevropské zahraničněpolitické oblasti vychází základní pojetí naší nové vojenské strategie z myšlenky, aby byla v helsinském procesu vytvořena doposud chybějící institucionální platforma pro racionální posuzování otázek bezpečnosti v Evropě (československý návrh z dubna 1990 - FMZV).

Tato platforma vychází ze zásadní myšlenky, aby mechanismus bezpečnosti v Evropě byl nezávislý na dosavadních vojenskopolitických uskupeních (pozn.: to bylo ještě v době existence VS). Nově vytvořená instituce by působila v nově pojatém evropském bezpečnostním systému, tj. takovém systému evropské bezpečnosti, který by nikoho nevylučoval a všem zajistil pocit bezpečí i možnost svobodného nezávislého rozvoje.

Vychází se též ze skutečnosti, že budoucí zahraničněpolitický vývoj a jeho dohledná perspektiva se výrazně vzdaluje od dosavadního politického členění evropského světadílu, kde základní vzájemné vztahy byly donedávna založeny na principu rovnováhy sil mezi dvěma vojenskopolitickými bloky (ostatní země, které nebyly do těchto bloků začleněny, byly v nedefinovaných sférách politických a ekonomických vlivů touto skutečností významně

ovlivňovány - např. Finsko). Přitom, jak potvrzují zkušenosti, jednoznačné vojenské rovnováhy nelze dosáhnout; pokud ano, tak jen v určitých zbraňových systémech, kdy jejich počet a rozmístění lze především pomocí výkonné (družicové) techniky poměrně snadno a s dostatečnou přesností (doplněnou v případě pochybností dodatečnou pozemní inspekci) kontrolovat. Méně, nebo vůbec, nelze některé zbraňové systémy kontrolovat co do účinnosti, či možnosti měnit tuto činnost (např. účinnost a ráží nukleárních hlavic apod.).

Dělení Evropy na dvě základní vojenskopolitická uskupení se přežilo též proto, že zdroje možných konfliktů, které na dění v Evropě budou mít přímý, či nepřímý vliv, jsou různorodější.

Rozmístění vojsk v Evropě dostává po strukturálně politických změnách ve východoevropských zemích zcela novou vojenskopolitickou podobu. Od zrušení Varšavské smlouvy dodnes (prosinec 1991) je v Evropě jediné vojenské uskupení NATO. Novou, výraznou změnu v jeho strategické koncepci přinesl listopadový summit v r. 1991 v Římě, spolu se změnami v chování této aliance. Předně je to velmi významné konstatování, že v současné době nemá tato aliance konkrétního (definovaného) nepřítele, který by měl v úmyslu napadnout kteréhokoli jeho člena. Nicméně Evropa je ještě daleko od trvalé bezpečnosti. Vnitřní střetnutí v Jugoslávii (1991) bylo příkladem, kam až může vést stupňování společenských, hospodářských a národnostních problémů. Takových prostorů národnostního, sociálního a ekonomického napětí je nejen na Balkáně, ale ve střední a východní Evropě několik. Problematika nestability v těchto zemích je mimořádně složitá. Kromě toho je v mnoha těchto státech i mnoho vzájemné politické, náboženské nenávisti, nesmířlivosti s celou řadou konfliktních situací, jejichž řešení je velmi obtížné a někdy za daných podmínek nemožné i při veškeré snaze o zprostředkování mezinárodními organizacemi (Jugoslávie). Tyto skutečnosti si vynutily přijetí nové strategie NATO, která však z objektivních příčin (a v dané době nečekaných) bude znovu modifikována nebo nově vytvořena v důsledku vzniku Společenství nezávislých států.

V dokumentu (strategie NATO) je vyjádřena skutečnost, že neexistuje konkrétní "hrozba z Východu". Tento termín, který v minulosti hrál významnou úlohu, byl nahrazen termínem "riziko". Tato rizika jsou spojena též s tím, že se jednak rozšířil (po zániku SSSR) počet států vlastních jaderné zbraně, jednak jde o rizika se společenskými, ekonomickými a národnostními problémy v různých oblastech. Bezpečnostní politika, politika kontroly zbrojení, odzbrojení (stanovení zbraňových limitů apod.) sloužila doposud především k řešení vztahů mezi Východem a Západem (resp. mezi NATO a Varšavskou smlouvou). Po roce 1990 se situace postupně několikrát zcela změnila. Stabilitu a bezpečnost bylo třeba nově definovat. Ve vojenské části strategického pojetí NATO je nyní zahrnuta spolupráce s bývalými protivníky. Byl vypracován komplex iniciativ, které jsou k tomuto cíli zaměřeny. Za poměrně krátkou dobu, od zasedání Rady NATO v červenci 1990 do listopadového summitu v Římě v r. 1991, se změnila východiska pro formování strategie aliance vůči střední a východní Evropě. Došlo k citelnému pokroku ve vztahu k těmto zemím.

Významným krokem setkání na summitu bylo **založení Rady pro spolupráci s východní Evropou** North Atlantic Cooperation Council - NACC. Byl dohodnut koncept vztahů aliance se zeměmi střední a východní Evropy, včetně jejich institucionalizace. Rada se má scházet ke konzultacím o bezpečnostních otázkách, půjde při nich např. i o předávání zkušeností v obranném plánování, vztahy mezi civilním a vojenským sektorem, koordinaci při řízení leteckého provozu, problematiku konverze vojenského průmyslového odvětví, ochranu životního prostředí, účast na vědeckých programech. Členy této rady jsou kromě NATO i státy bývalé Varšavské smlouvy. Pozvání na první zasedání Rady 20. prosince 1991 do Bruselu obdrželi ministři zahraničních věcí SSSR (zastoupení velvyslancem), ČSFR, Maďarska, Polska, Rumunska, Bulharska, Litvy, Estonska a Lotyšska. Předpokládá se, že taková setkání se budou uskutečňovat každoročně. Přijatý dokument se vyslovuje pro Evropu, která by dodržovala zásady helsinského procesu a pro kombinovanou, vzájemně se doplňující činnost KBSE, Severoatlantické aliance, Západoevropské unie, Evropských společenství

a dalších zařízení. Jejich spolupráci označuje za nejlepší záruku pro svobodu, bezpečnost a úspěšnost Evropy i Severní Ameriky. NATO však v této souvislosti prohlašuje, že bude dbát, aby nebyla nahrazována nezastupitelná role KBSE. Účastníci vyslovili odhodlání uplatnit v praxi smlouvu o omezení stavu strategických jaderných zbraní. Za nezbytné označili dodržovat smlouvu o nešíření jaderných zbraní. Shodli se na potřebě zajištění kontroly jaderných zbraní v zemích nového Společenství nezávislých států.

Ještě před "historickým" summitem v Římě bylo zřejmé, že naděje, které měli někteří představitelé politických reprezentací členů bývalé Varšavské smlouvy - o možnosti přidružení svého státu k alianci, neměly za podmínek nestability v mnoha evropských státech naději na úspěch. I když právě nestabilita a obavy o bezpečnost svého státu představovala logickou možnost přidružit se k NATO, tím zabezpečit svoji bezpečnost. Snahu po přidružení a později členství ČSFR v NATO vyslovil čs. ministr zahraničních věcí při prvním zasedání Rady pro spolupráci.

NATO prohlašuje, že nemůže řešit střetnutí, která vznikají uvnitř jednotlivých států. Stejně tomu je i se snahami dosáhnout samostatnosti mnoha zemí v Evropě. Nikdo totiž nedovede odhadnout, až kam různé konfliktní a destabilizující situace povedou na mezinárodní úrovni. Pro tyto případy (kterých je v poslední době nemálo) se pokládá za vhodné jednak postupovat v duchu Charty OSN, jednak vybudovat novou bezpečnostní architekturu, kde by vedle NATO byla KBSE a Evropská společenství se svojí Západoevropskou unií. Tím se významně mění podmínky a východiska pro strategii v oblasti politické, vojenské nebo ekonomické. Současně je nutné udržovat v činnosti mechanismy, které se osvědčily, a dávají možnost kontroly vojenských sil i na území bývalého SSSR. (Vše uvedené je ovšem nutné vztahovat k závěru roku 1991, kdy byla tato studie napsána.)

Nelze pominout ani to, že po mnoho let je zřejmé specifické postavení Francie v Evropě, která je jadernou velmocí a usiluje o významnou politickou pozici v Evropě. V mnoha jejích politických postojích a stanoviscích jsou zřetelně odlišné postoje ve vztahu k ostatním evropským státům sdruženým v Evropském společenství, Západoevropské unii, nebo v NATO. Zatímco NATO výrazně vyzvedává evropskou kolektivní bezpečnost spolu s americkou (i kanadskou) přítomností v Evropě, vychází politika Francie z úvah, podle kterých se bude vojenská přítomnost USA v Evropě postupně snižovat, až zanikne. To potvrzují směry vývoje situace v Evropě po rozpadu Varšavské smlouvy. Na tomto základě buduje Francie nové pojetí evropské bezpečnosti. V této politice úzce spolupracuje se SRN. Vychází přitom ze stanoviska obou zemí, podle kterého je nutné ekonomickou integraci (probíhající budování ekonomické unie), kterou západní Evropa prochází, doplnit i o budování politické unie, která by měla i nezbytnou vojenskou strukturu na bázi Západoevropské unie (ZEU). Praktickým výrazem tohoto úsilí je i budování společných francouzsko-německých svazků a jednotek (základem je společná francouzsko-německá brigáda). Anglie naopak doposud spojuje záruku evropské bezpečnosti v americké (a kanadské) přítomnosti v Evropě. Navíc vychází z přesvědčení, že je nevhodné vytvářet paralelní bezpečnostní strukturu - s vojenskou částí - vedle NATO, když jeho existence se osvědčila a doposud sehrála velmi kladnou roli v zachování evropské bezpečnosti.

Poprvé v dějinách Evropy se naskytuje možnost, aby se kontinent rozvíjel k míru, který je však v důsledku nestability mnoha států velmi křehký. K tomu je ovšem třeba vybudovat soustavu vzájemných mezinárodních závazků a povinností, v níž všechny státy budou zapojeny do celoevropského bezpečnostního režimu s účinnou kontrolou. Problém je v oblasti stability ať již politické, ekonomické, či vojenské. Politická stabilita je v současnosti jen v západních zemích Evropy a ve Skandinávii. Jinde se o ní hovořit nedá, navíc je v jednotlivých zemích rozdílná.

Vypracování vojenské strategie je typická týmová práce v nejširším slova smyslu. Posuzujeme-li tuto práci tak, že je spojena se značným vzájemným vlivem a působením různých profesí nebo specializací, jde u vojenské strategie o vzájemné působení mnoha politických,

ekonomických, bezpečnostních, mezinárodních skutečností, které nejsme schopni značnou měrou ovlivnit. Pokud používáme výrazů profese a specializace, je tomu tak záměrně, protože pro naše účely chápeme profesi jako synonymum pro určitý obor - odlišný od jiného, zatímco specializaci chápeme jako různá zaměstnání, či aplikaci dané profese. Např. stavitel mostů (profese) má specializaci na betonové, ocelové, či jiné konstrukce. Obdobně je tomu i u vojenských štábních pracovníků, zejména na vyšších stupních velení. V žádném případě však tvůrčí tým pro strategii nemůže představovat jen "soubor" jednotlivců (i když specialistů), kteří jsou navzájem spojeni určitým úkolem, cílem, či organizačním řádem. Jde tu o specifický styl práce, metody a principy cílené interakce a vliv jednotlivých členů týmu na ostatní ke splnění zadaného úkolu.

Tvůrčí tým, řešící problém strategie obrany státu je do určité míry protikladem rozvinuté specializace a dělby práce, a to nikoli, aby tuto prospěšnou a někdy nezbytnou práci negoval. Naopak. Vzniká přirozenou potřebou specializaci a dělbu práce překonat ve prospěch její integrace na vyšší úrovni. V tomto smyslu je představitelem jedné ze dvou tendencí vývoje moderní vědecké práce, která se objektivně rozvíjí a uskutečňuje dvěma základními směry: jednak cestou specializace a jednak cestou integrace. V tomto smyslu představuje tvůrčí tým pro oblast strategie cestu integrace pomocí koncentrace sil různých profesí a specializací pro vytyčený cíl - vypracování obranné strategie státu.

Z objektivních důvodů, ať již na základě dlouhodobých, historických zkušeností nebo v důsledku organizační struktury, či formy práce, je pro koordinaci prací vojenské části obranné strategie předurčen Generální štáb, jehož pracovní styl i organizační struktura je funkčně přizpůsobena pro praktickou činnost v míru i za války. Generální štáb na nejvyšší úrovni organizuje, koordinuje i usměrňuje činnost vojsk a služeb. Má možnosti získávání potřebných informací, jejich analýzy, má vypracované principy součinnosti, metodických postupů, sestavování realizačních plánů atd. V těch oblastech, které překračují odborný vojenský rámec obranné strategie státu, sehraává základní koordinační funkci ministerstvo obrany, které ve spolupráci s ostatními odvětvími, jež se na obraně a bezpečnosti státu podílejí (zahraniční, hospodářství, doprava, spoje atd.), připravuje podklady pro Radu obrany státu - nejvyšší orgán řídící problémy obrany státu.

Týmová práce Generálního štábu má tyto přednosti:

- relativně rychlé získávání, vzájemnou výměnu informací a názorů všech zainteresovaných,
- vžitými metodami práce zrychluje a umocňuje asociativní myšlení odborníků na řešení problémů obrany,
- vzhledem ke svému organizačnímu uspořádání má možnost snadného poznávání oblastí, do nichž problém strategie obrany zasahuje,
- možnosti (stylem práce) rychle a pohotově aplikovat vliv určité odbornosti (činnost druhu vojska, služby) na celkové řešení nebo jeho dílčí část,
- vypracované metody pro účinnou realizaci vnitřní koordinace činností (resp. součinnosti),
- možnosti vytvořit podmínky pro poznávání činností druhů vojsk a služeb, tím i realizaci jejich nezbytné součinnosti.

U vojenské strategie (i doktríny) hrají významnou úlohu úvahy, které je možné objasnit takto: nelze vykopat jámu na jiném místě tím, že starou vykopeme hlubší (problémy vyzbrojování, přezbrojování, počty, dislokace apod.). Je to poněkud nadsazená filozofická otázka - úmyslně volený příměr, ale nejen z vojenské praxe známe, že většina úsilí je soustředěována na prohloubení a prohlubování znalostí i názorů (následně činností), které máme. Snadněji se mnohdy prosazuje cesta prohlubování jámy a zvětšování dosavadní. Donedávna jsme tomu byli svědky v neustálém zvyšování počtu vojsk, koncentraci (dislokaci), v dalším a dalším zvyšování počtů tanků apod. Nechce se opustit to, do čeho bylo věnováno velké úsilí, prostředky, nechce se měnit "zaběhaný" a vžitý styl práce, její režim a hledat jiné cesty (kopat jámu jinde).

Významnou úlohu při koncipování strategie je zcela vyčerpávající rozbor existujících jevů, stavů a souvislostí, kdy jejich současný stav nevyhovuje novým podmínkám, požadavkům, kdy je nutné **přijmout nová opatření a rozhodnutí. Při tom tato nová opatření nebo rozhodnutí je nutné učinit s těmi prostředky, které máme nyní k dispozici!**

Vojenskou strategii, jako velký a složitý systém, členíme podle potřeby i z funkčního hlediska na podsystémy s několikastupňovou hierarchií. Každý podsystém lze za určitých podmínek chápat též jako systém, který je schopen, po určitou dobu nebo neustále, plnit velmi důležité dílčí úkoly celého systému (protivzdušná obrana, teritoriální obrana, ochrana objektů, logistika).

Mimořádně důležité je využití kritických hodnocení jednotlivých navržených možností strategie podle kritérií **rizika, nejistoty a neznalosti.**

U rizika jsme si vědomi možných důsledků, současně máme dobrou představu o jejich pravděpodobnosti.

U nejistoty jsme si vědomi možných důsledků, ale nemáme dostatečnou představu o jejich pravděpodobnosti.

U neznalosti neznáme ani důsledky, ani pravděpodobnost výskytu.

Použijeme-li tato základní kritéria, umožní nám to orientaci v současné době plné změn, při vypracování československé obranné doktríny a strategie.

Z uvedeného je zřejmé, že za situace častých změn v politické a vojenskopolitické oblasti je vytváření vojenské strategie velmi složité, protože je nezbytné průběžně tyto změny brát v úvahu. To však v žádném případě nesmí znamenat "tápání", pohybovat se od "mantinelu k mantinelu". Takový stav tápání v oblasti strategie si nelze dovolit. Je nutné se opírat o "pilíře", které v oblasti architektury vojenské strategie jsou a mají poměrně dlouhodobý neměnný charakter:

▲ Na prvním místě založit bezpečnost ČSFR na vlastních silách politických, ekonomických, nebo vojenských. Ze zkušeností víme, že doposud byla bezpečnost našeho státu spojována se spojenectvím a smluvními svazky (s Francií, SSSR), které se však v kritické době ukázaly neúčinnými.

▲ Geostrategické a geografické (topografické) prostředí československého státu (naše poloha mezi hlavním a jižním evropským strategickým směrem a strategicky významnou spojnicí - Moravskou bránou).

▲ V souladu s vojenskou doktrínou zakládat bezpečnost na odhodlání všemi prostředky a silami uhájit svobodu, ústavní řád, územní celistvost a svrchovanost.

▲ Přísně dodržovat čs. vojenskou doktrínu, z ní odvozenou výstavbu ozbrojených sil, jejich úkol a dislokaci.

▲ Aktivně se zúčastnit vytváření a dodržování bezpečnostního systému v Evropě v duchu Charty OSN a helsinského procesu.

▲ ČSFR nemá definovaného nepřítele, nikoho vojensky neohrožuje, nemá územní nároky.

▲ Vytvářet podmínky pro potřebnou dislokaci, manévry silami a prostředky na rozhodující směry možného napadení.

▲ Rozpracovat základní principy uvádění vojsk do jednotlivých stupňů vyšší připravenosti, mobilizace vojsk i národního hospodářství.

▲ Vypracovat plán a postupně uskutečňovat operační přípravu státního území.

Dodržování těchto zásad (pilířů) vymezuje základní manévrovací prostor v oblasti vojenské strategie. K němu (resp. "nad něj") může patřit snaha po opatřeních politického charakteru:

● Rychlá internacionalizace možného konfliktu.

● Postupné zapojování se do evropského bezpečnostního systému.

Vše ostatní, co je nad rámec uvedených zásad, bude sloužit jako "vítaná nadstavba"

k posílení strategie obrany našeho státu (jde např. o výsledky dosažené v dalším procesu a rozvoji evropské bezpečnosti, bezpečnostní spolupráci s dalšími státy, NATO atd.).

Možné konflikty, k nimž může dojít, lze chápat ve třech rozměrech: lokálním, globálním a nevojenském ohrožení. Jejich charakteristiky:

Lokální (místní) konflikty se označují takové, v nichž jde o dva nebo i více, většinou sousední státy. Jsou omezeny na určitou, zeměpisně definovanou oblast. Příčiny vzniku mohou být politické, národnostní, ekonomické, náboženské, které mohou přerůst do ozbrojeného střetnutí s omezenými cíli. V oblasti mezinárodních politických a ekonomických vztahů může místní střetnutí přerůst do kontinentálního nebo i globálního rozsahu s možnou účastí dalších zemí. Urovnání místních válek je většinou (není to pravidlo) realizovatelné politickými prostředky.

Globální (světový) konflikt má politický a ekonomický charakter, který může přerůst v ozbrojený. Vlastní konflikt může být omezen pouze na určitý kontinent nebo jeho část, může vzniknout z místního konfliktu. Urovnání je možné vojenskými a politickými prostředky.

U nevojenských ohrožení jde zpravidla o živelné pohromy, přírodní katastrofy nebo průmyslové havárie s rozsáhlými ekologickými důsledky, které ohrožují životní prostředí, ekonomickou, či politickou stabilitu státu. K nevojenským ohrožením patří i politické a ekonomické sankce, hromadné nekontrolovatelné migrace obyvatelstva, teroristické akce a sabotáže. K jejich řešení může být v souladu s ústavou využito i ozbrojených sil, jejich pohotovosti, organizovanosti a speciální techniky.

Mezi první a druhou světovou válkou bylo Československo jedinou demokratickou zemí ve střední Evropě. Po druhé světové válce se Československo dostalo spolu s dalšími východoevropskými státy (Polskem, Německou demokratickou republikou a Maďarskem) do zájmové sféry Sovětského svazu politicky, hospodářsky a vojensky provázaného uskupení s přísně koordinovanou činností.

Nově se rýsující obrysy filozofie evropské bezpečnosti potvrzují její obecný charakter, platný a prospěšný pro všechny. I když návrh ČSFR (1991) o vytvoření potřebného mechanismu k realizaci evropské bezpečnosti nebyl přijímán jednoznačně a bezvýhradně (nijak na tom ČSFR kategoricky netrvala, zdůrazňovali jsme ochotu přijmout jakýkoli jiný konstruktivní návrh). Další návrhy evropské bezpečnosti jsou rovněž postaveny na obecnějším charakteru. Např. stanoviska ke garanci německo-polské hranice po sjednocení Německa, návrh přednesený ministrem zahraničí SRN v červenci 1990, aby se SSSR a státy východní Evropy podílely spolu s NATO na evropské bezpečnosti; kdy myšlenka postupného sjednocování Evropy zachovává svrchovanost jednotlivých států, kdy evropská bezpečnost nebude postavena na rovnováze strachu, rovnováze vojenské síly (počtu ozbrojených sil, výzbroje), jak tomu bylo doposud. V tomto smyslu je návrh SRN velmi blízký představě ČSFR, vycházející z postupné konverze evropských vojenskopolitických aliancí NATO a Varšavské smlouvy (bipolarity) na všeobecnou bezpečnost, svým způsobem konfederované Evropy. Je pochopitelné, že názory na tento problém byly různé. Z jiného úhlu na něj nazíraly velmoci, z jiného tzv. malé státy. Jde o drze zaplacené poznání o nemožnosti dosažení vítězství v jaderné válce, nesmyslnosti horečného, neustále narůstajícího zbrojení, o nový, systémový přístup v mezinárodních vztazích.

ČSFR od roku 1990 vyvinula nemalou iniciativu a úsilí k zabezpečení evropské bezpečnosti na základě helsinského procesu ve snaze vytvořit systém bezpečnostních mechanismů, které by tuto bezpečnost posílily a odstranily případná nebezpečí. Úsilí však naráží v praxi helsinského procesu na dvě úskalí, která z tohoto procesu vyplývají:

● Při jednání v rámci KBSE je uplatňován princip konsensu. Jeho dosažení je však v mnoha případech nemožné nebo naráží na překážky, které se obtížně překonávají. KBSE není vojenskou organizací, a proto nemá k dispozici příslušné "bezpečnostní" nástroje.

● V rámci snah o pokračování helsinského procesu je nutné dodržovat princip nevмěšování se do vnitřních vztahů.

Oba tyto principy v některých případech samotný helsinský proces, či jednání v rámci KBSE do značné míry znehodnocují. Důsledky přísného dodržování uvedených principů se ukázaly problematické. Prokázaly to snahy vyřešit vnitřní konflikt v Jugoslávii (1991), kde se potvrdilo, že určitý způsob vnějšího vměšování je v zájmu zabezpečení bezpečnosti nutný.

Po zrušení Varšavské smlouvy se vytvořila situace, kdy rovněž pro ČSFR najednou doslova "zmizel" doposud jednoznačně stanovený nepřítel, jednoznačně definovaného nepřítele nemá v současné době v Evropě nikdo (pomineme-li občanskou válku v Jugoslávii, národnostní nevráživost a nesnášenlivost včetně projevů rasismu v mnoha státech). Ve vnějších projevech se takto všechny evropské státy vyjadřují.

To ovšem nic nemění na situaci, že se v politické a vojenské strategii definují určité možnosti i zdroje konfliktů ať již v Evropě (v důsledku nestability), nebo v mimoevropských ohniscích válečného nebezpečí. Takových (nejen hypotetických) rizikových, či konfliktních možností je mnoho: národnostní, separatistické, emancipační; politická a ekonomická nestabilita, snaha po vytváření nových mocenských center, hledání možností nových spojení politických, ekonomických, nebo vojenských. Vyskytly se názory o nezbytnosti vojenské spolupráce mezi ČSFR, Maďarskem a Polskem, státy, které se ocitly v geopolitickém prostoru mezi mohutnými vojenskými uskupeními NATO a evropskými státy Společenství nezávislých států (SNS). Přitom od samého vzniku SNS není (jako celek) nikomu zatím politickým partnerem. Jedni tento prostor považují za bezpečnostní vakuum (aniž by bylo definováno), jiní za nárazníkovou zónu. V každém případě (v rámci hypotetické úvahy), pokud by došlo k ozbrojenému střetnutí mezi NATO a SNS (politických a vojenských následníků SSSR), resp. s jeho některým evropským členem, je nutné tento prostor objektivně považovat za válčističtí, a to není pro uvedené státy nijak povzbuzující. Naopak pro různá vojenská uskupení je to prostor výhodný, alespoň v tom smyslu, že by se možná počáteční a rozhodující pozemní sražení odehrávalo v tomto prostoru, tedy mimo jejich vlastní území.

Nicméně to vše jsou pouze hypotetické úvahy. Bylo by nelogické očekávat, že nově se vytvářející státy v rámci SNS představují pro nejbližší dobu (nedojde-li ke zvratu) vojenské nebezpečí pro střední nebo západní Evropu. Spíše je pravděpodobnější možnost konfliktních (zejména politických a ekonomických) situací uvnitř SNS. Budování ozbrojených sil v jednotlivých státech, z nichž mnohé si vedle armády přejí vybudovat národní gardy, potrvá několik let, stejně tak navazování nových politických a ekonomických vztahů.

Snahy ČSFR, Maďarska a Polska o zabezpečení své bezpečnosti, kterou nejsou schopny plnohodnotně a dlouhodobě realizovat samy, je vedou k hledání nejen určitého bezpečnostního systému, ale např. k nějaké formě přidružení k NATO, resp. k získání určitých bezpečnostních záruk, které by mohla poskytnout tato aliance. Je to však organizace silně kompaktní a provázaná natolik, že její rozšiřování není, alespoň v blízké, doposud nepřehledné budoucnosti, schůdnou cestou. Současná mezinárodně politická a vojenskopolitická situace však není nakloněna k vytváření nových, byť malých bezpečnostních, či obranných spojení. To ovšem nemění nic na skutečnosti, že mnohé státy bývalé východní Evropy budou o nějakou formu bezpečnostní spolupráce s NATO nadále usilovat. Projevy mnohých představitelů na první schůzce Rady pro spolupráci NATO v prosinci 1991 tomu nasvědčovaly, zejména v souvislosti s novou geostrategickou situací po vzniku Společenství nezávislých států.

V souladu se schválenou jednoznačně obrannou čs. vojenskou doktrínou je v otázkách bezpečnosti ČSFR odkázána v současné době sama na sebe. Z vojenskopolitických strategických úvah je možné vycházet z toho, že jakýkoli politický, či vojenskopolitický konflikt, do kterého by byla ČSFR vtažena, by se objektivně ze strategických hledisek (politických